

# REFERENCES

1. Honcharenko, S. (2008). Pedagogichni doslidzhenia: metodolohichni porady molodym naukovtsiam [Pedagogical research: methodological advice for young scientists]. Vinnytsia : DOV «Vinnytsia». 278 s. [in Ukrainian]
2. Horbenko, O. (2010). Metod khudozhno-tvorchykh proektiv u formuvanni muzychno-vykonavskoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzyky [The method of artistic and creative projects in the formation of musical and performing competence of a future music teacher]. URL: [http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue\\_56/54.pdf](http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_56/54.pdf) (data zvernennia 18.05.2025). [in Ukrainian]
3. Ilchenko, O. (1996). Khudozhni osnovy amatorskoho narodnoho-orkestruvoho vykonavstva [Artistic foundations of amateur folk orchestral performance]: avtoref. dys. ... doktora mystetstvovnavstva: 17.00.03. Kyiv. 1996. 21 s. [in Ukrainian]
4. Mozghalova, N., Sushytskyi, M., Novosadova, A. (2022). Spetsyfika pidhotovky vchyteliv muzychnoho mystetstv i khoreohrafi do zhanrovo-stylovoho analizu [Specifics of training teachers of musical arts and choreography for genre and style analysis]. Naukovi chasopys NPU im. M. Drahomanova. Vyp. 28. S. 69-75. doi.org/10.31392/UDU-nc.series14.2024.31.01 [in Ukrainian]
5. Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy (1999). [New Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language]: u 4 t. Kyiv : Akonit. Top 2. 910 s. [in Ukrainian]
6. Novosadov, Ya. (2024). Tembrove intonuvannia yak katehoriia mystetskoi osvity [Timbre intonation as a category of art education]. Mystetstvo v kulturi suchasnosti: teoriia ta praktyka navchannia. Vyp. 3. S. 121-127. [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2024\(3\)-13](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2024(3)-13) [in Ukrainian]
7. Pliachenko, T. (2010). Pidhotovka maibutnoho vchytelia muzyky do roboty z Uchnivskymy orkestramy ta instrumentalnymy ansamblamy (2010). [Preparing future music teachers to work with student orchestras and instrumental ensembles]. Kirovohrad: «Imeks-LTD». 428 s. [in Ukrainian]

8. Tkachenko, T. (2010). Teoretyko-metodychni osnovy formuvannia vokalnozvuukovoi kultury maibutnoho vchytelia muzyky u protsesi profesiinoi pidhotovky [Theoretical and methodological foundations of the formation of vocal and sound culture of a future music teacher in the process of professional training]: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : spets. 13.00.04. Kyiv. 2010. 43 s. [in Ukrainian]

9. Shahaar, V. Suchasnyi tlumachnyi psykholohichnyi slovnyk [Modern explanatory psychological dictionary]. URL: [https://library.udpu.edu.ua/library\\_files/427530.pdf](https://library.udpu.edu.ua/library_files/427530.pdf) (data zvernennia 13.05.2025). [in Ukrainian]

10. Mozgalova, N., & Novosadov, Y. (2024). THE ROLE OF ORCHESTRA PERFORMANCE IN THE PROCESS OF TRAINING BACHELOR OF MUSIC ARTS. Baltic Journal of Legal and Social Sciences. (4). Pp. 125-132. URL: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2024-4-13> [in English]

## ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

**НОВОСАДОВ Ярослав** – викладач кафедри музичного та перформативного мистецтва Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

**Наукові інтереси:** формування у майбутніх бакалаврів музичного мистецтва готовності до керівництва оркестровим колективом як актуальна педагогічна проблема.

## INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

**NOVOSADOV Yaroslav** – Teacher of the Department of Music and Performing Arts Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynskyi.

**Scientific interests:** formation in future bachelors of music arts readiness for leading an orchestra team.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 25.05.2025 р.

УДК 316.422

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-326-330

**ЯКИМОВИЧ Ігор** –

аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9861-1008>

e-mail: [iyakymovych@cuspu.edu.ua](mailto:iyakymovych@cuspu.edu.ua)

## УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ ТА ОСВІТНИМИ СИСТЕМАМИ: СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасний етап розвитку освіти в Україні, що характеризується триваючими реформами та інтенсивними інноваційними процесами, вимагає суттєвих змін в управлінні цією соціальною сферою. Необхідний не тільки перегляд парадигми управління, а й цілий комплекс заходів щодо підвищення його ефективності та зниження зайвої централізації.

У статті вивчено стан і перспективи управління освітою в Україні. Виявлено негативні тенденції та суперечності в сучасному управлінні освітою та освітніми системами, включно з проблемами розмежування прав, компетенцій і повноважень органів різних рівнів управління. Стан управлінської сфери освіти розглянуто в контексті загальних проблем її модернізації та ключових інноваційних векторів розвитку суспільства. Здійснено детальний розбір парадигмальних засад управління; його системності і збалансованості представлено з позицій повноважень суб'єктів управління та видового розмаїття реалізованих ними функцій. Проаналізовано системогенетичні засади управління, його циклічність, відповідність принципам системного спадкоємства; результативність, еквівалентність, ефективність управління в його соціальному, економічному, педагогічному та організаційному вимірах. Розкрито причин розриву між належним і наявним управлінням системою освіти. Окреслено перспективні напрями вдосконалення цієї галузі (розробка та реалізація програми підготовки нової формації управлінців, нова модель вибудовування управлінської кар'єри у сфері освіти; актуалізація питання про якість управління, реалізацію наукового підходу до оцінки його якості, включно з використанням потенціалу і досягнень кваліметрії управління, експертної, таксономічної, індексної, ймовірно-статистичної та інших її спеціальних розділів; розробка та ухвалення низки нормативних правових, підзаконних актів, що визначають побудову та застосування Національної системи забезпечення якості освіти; застосування механізму імітаційного моделювання в стратегічному управлінні, на етапі опрацювання та ініціації великих (значущих) змін в освіті, освітніх системах; застосування потенціалу функціонального моделювання, методології функціонального моделювання

IDEF, особливо якщо йдеться про реконструкцію (реінжиніринг) або заміну наявних чи проєктування нових систем і організаційних механізмів; використання мораторію на зміни, скасування ухвалених управлінських рішень у зв'язку до тривалості певних циклів (передусім циклу підготовки учнів на тому чи іншому рівні освіти); розробка та ухвалення в статусі нормативного правового документа стандарту якості управління освітньою організацією загальної, професійної та додаткової освіти).

**Ключові слова:** управління освітою, освітні системи, парадигмальні засади управління, ефективність управління.

**YAKYMOVYCH Ihor –**

Postgraduate Student Specialty 011 Educational,  
Pedagogical Sciences

of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9861-1008>

e-mail: [iyakymovych@cuspu.edu.ua](mailto:iyakymovych@cuspu.edu.ua)

## EDUCATION AND EDUCATIONAL SYSTEM MANAGEMENT: STATUS, TRENDS, PROBLEMS AND PROSPECTS

*The current stage of development of education in Russia, characterized by the continuation of reforms and intense innovation processes, require essential changes in management. It takes not only a revision of the paradigmatic foundations of such management, but also the adoption of complex measures for improving its efficiency, and reducing excessive centralization.*

*The aim of the present publication is to study the status and prospects of education management in the Russian Federation.*

*Negative tendencies and contradictions in modern management of education and educational systems, including problems of differentiation of the rights, competences and powers of bodies of various levels of management are revealed. The condition of education management is considered in the context of common problems of its modernization and key innovative vectors of development of the society. Detailed analysis of paradigmatic foundations of management is carried out; its systemacity and balance are presented from the positions of management members and a specific variety of the functions realized by them. System-genetic foundations of management, its recurrence, compliance with the principles of system inheritance are analysed; effectiveness, equifinality, management efficiency in its social, economic, pedagogical and organizational measurements are studied. Scientific novelty concludes in the reasons identification of a gap between the proper and existing management of an educational system. The perspective directions of improvement of this field are singled out. Promising directions for improving this industry are outlined (development and implementation of a training program for a new generation of managers, a new model of building a managerial career in the field of education; actualization of the issue of management quality, implementation of a scientific approach to assessing its quality, including the use of the potential and achievements of management qualimetry, expert, taxonomic, index, probabilistic-statistical and other special sections; development and adoption of a number of regulatory legal acts, by-laws that determine the construction and application of the National Education Quality Assurance System; application of the simulation modeling mechanism in strategic management, at the stage of elaboration and initiation of major (significant) changes in education, educational systems; application of the potential of functional modeling, IDEF functional modeling methodology, especially if it is about the reconstruction (reengineering) or replacement of existing or design of new systems and organizational mechanisms; the use of a moratorium on changes, the cancellation of adopted management decisions in connection with the duration of certain cycles (primarily the cycle of training students at a particular level of education); the development and adoption of a standard as a regulatory legal document quality of management of educational organizations of general, vocational and additional education).*

**Keywords:** educational management, educational systems, paradigmatic principles of management, management efficiency.

**Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.** Функціонування і розвиток економіки, підвищення її глобальної конкурентоспроможності визначаються не тільки інвестиційними можливостями, законодавчими ініціативами, інноваційним потенціалом чи зовнішніми стимульними чинниками, а передусім наявністю кваліфікованої робочої сили, якісними змінами у структурі людського капіталу, у прирості якого ключову роль відіграє сфера освіти.

Структурні зміни в економіці, її перехід на новий технологічний рівень можливі насамперед за умови поєднання в науці фундаментального доробку та розвитку її прикладного сектору, збалансованості якісного функціонування систем загальної та професійної освіти, у тому числі вищої школи. У зв'язку з цим має сенс зупинитися на деяких проблемах управління цією галуззю, аналізі результатів її реформування за роки незалежності та поточних процесів модернізації.

Окреслимо коло концептуально-методологічних проблем і питань, які, на наш погляд, є найважливішими й найперспективнішими для забезпечення успішної реалізації й удосконалення управління освітою і які будуть розглянуті далі. До них належать:

– парадигмальні засади управління;

– системність і збалансованість управління з позицій повних повноважень його суб'єктів, реалізованих ними функцій, видового розмаїття;

– системогенетичні засади управління, насамперед його циклічність, відповідність принципам системного успадкування;

– результативність, еквівалентність, ефективність управління в її соціальному, економічному, педагогічному та організаційному вимірах.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблематика управління освітою, з огляду на свою складність, від початку є міждисциплінарною. Її розгляд може і має базуватися на теоретичному, концептуально-методологічному базисі педагогіки, теорії управління, системології, соціології та інших наукових дисциплін. Проблему управління освітою та освітніми системами досліджували вчені В. Бебик [2], Т. Гуменюк [3], Т. Десятов [4], Л. Калініна [5], В. Кравець [1], В. Кремень [7], В. Петюх [6] та ін.

Нам видається плідною ціла низка висунутих дослідниками ідей: процесний, проєктно-квалітативний, парадигмальний підходи до управління освітніми системами; педагогічне проєктування, використання системної інженерії, методології функціонального моделювання; управління освітньою системою на засадах циклічності та з урахуванням етапів життєвого циклу; розробка й

застосування норм і стандартів в управлінні освітніми структурами; системне управління інноваційними процесами в освіті та ін., які потребують подальшого вивчення.

**Мета статті** – розглянути стан і перспективи управління освітою в Україні.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Провідна роль в управлінні освітою належить парадигмальним засадам. Помилки на етапі формулювання вихідних, дедуктивних положень, концептуальних принципів та ідей можуть призвести до втрати не тільки матеріальних і фінансових, а й людських ресурсів, уповільнення темпів розвитку, зниження конкурентоспроможності освітніх структур різного рівня. Ці помилки посилюються, якщо починають активно транслюватися управлінцями всіх рівнів і закладатися в політику менеджменту конкретних освітніх установ.

Необхідно звернути увагу на співвідношення дедуктивних та індуктивних засад у парадигмальних установах управління освітою.

Дедуктивність передбачає, що суб'єкт управління, сформувавши для себе якість загальне уявлення про свої дії щодо керованого об'єкта, тільки після цього реалізує стратегію управління і здійснює конкретні управлінські кроки. Однак, на жаль, на практиці управління освітніми системами найчастіше відбувається за індуктивним сценарієм: спочатку ухвалюють управлінські рішення з нормативним закріпленням і здійснюють дії з їхнього виконання, а вже потім вони отримують певне обґрунтування [1].

Щоб унеможливити управлінське свавілля, можна і потрібно ставити питання про багатоступеневу, багаторівневу і багатосуб'єктну експертизу проєктів управлінських рішень. Для тієї самої мети слід використовувати потенціал імітаційного моделювання на основі математичного апарату і потенціал теорій ймовірності та аналізу операцій.

Необхідно законодавчо встановити обов'язкові норми та розробити процедури проведення економічного, правового та професійного аудиту управлінської діяльності на всіх рівнях.

Особливо багато проблем і суперечностей пов'язаних в питаннях, що стосуються повноваженнями суб'єктів управління освітою, функціями, які вони реалізують, видовим розмаїттям управління. Розв'язання цих проблем здійснюється шляхом коригування нормативної правової бази та організаційно-штатної структури, впровадження сучасних автоматизованих інформаційно-управлінських систем, застосування механізмів міжбюджетного регулювання, стандартизації, створення державно-громадських контролюючих структур.

Про системність і збалансованість управління освітою та освітніми системами можна говорити в позитивному ключі, якщо дотримуються відомого в науці принципу Ешбі – відповідність рівнів складності керуючої та керованої систем; якщо інноваційні процеси в освіті підвищують її конкурентоспроможність і здатність відповідати на соціальні й економічні виклики, а не призводять до

зниження освіченості населення та зростання хаотичності, некерованості освітніх систем.

Переходячи до системогенетичних засад управління, звернімося передусім до механізмів системного успадкування, які, на думку вчених [2; 3; 5; 6; 7], забезпечують стабільність, якість освітніх систем і відтворюваність основних їхніх елементів.

За допомогою системного успадкування, завдяки управлінським рішенням, нині відтворюються усталені підходи до підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки педагогічних кадрів; організації освітнього процесу в школі у вигляді класно-урочної системи тощо. Є приклади, коли порушення на певному етапі системо-генетичних законів зумовило необхідність відтворення окремих втрачених елементів системи освіти.

Водночас інтенсивна інноваційна діяльність останніх років зумовила ухвалення таких управлінських рішень, що внесли або можуть внести суттєві зміни до механізму успадкування.

Ухвалення професійного стандарту педагога та продекларовані наміри здійснити на його основі запровадження диференційованих рівнів кваліфікації вчителів, що фіксують розвиток їхньої професійної кар'єри, чреваті негативними наслідками, оскільки здатні породити нездорову конкуренцію в педагогічних колективах. Створення умов, за яких окремих учителів непомірно прагне професійного успіху, ігноруючи колективістську природу педагогічної діяльності, може обернутися не тільки зниженням якості освітнього процесу, значним погіршенням соціально-психологічного клімату у школах, а й неощадливими кадровими процесами в системі загальної освіти [7].

Будь-яке управління в соціальних системах, у тому числі у сфері освіти, передбачає спрямованість на певний результат і орієнтацію на ефективність. Тому важливими аспектами аналізу управління освітою та освітніми системами виступають його еквівіальність, результативність та ефективність. Еквівіальність – ключовий критерій ефективності управління, якщо йдеться про такий його різновид, як фінітне управління.

Еквівіальність показує досягнення кінцевих результатів, заявлених у тому чи іншому управлінському проєкті. Тією чи іншою мірою були досягнуті спочатку висунуті цілі під час інформатизації освіти, доведення середньої заробітної плати окремих категорій педагогічних працівників до порівнянних значень в економіці регіонів тощо. Для цього виділяли цільове фінансування, ухвалювали спеціальні програми, нормативні правові акти, видавали спеціальні організаційно-розпорядчі акти, виділяли субсидії, залучали адміністративний ресурс, здійснювали динамічне моніторингове спостереження.

Водночас можна навести десятки прикладів управлінських ініціатив, що припускали позитивні зміни в освіті, намічені до певного терміну, але так і не відбулися через відсутність належного забезпечення досягнення заявлених цілей [2; 5].

Еквівіальність управління освітою та освітніми системами тісно пов'язана з аспектами ефектив-

ності, серед яких у теорії управління виокремлюють такі:

- соціальна ефективність відображає ступінь задоволеності населення, споживачів освітніх послуг, учасників освітніх відносин;

- педагогічна ефективність показує ступінь досягнення освітніх результатів, результати на особистісному рівні від процесів навчання та виховання;

- організаційний аспект ефективності демонструє досягнення цільових індикаторів, виконання управлінських рішень, реалізацію планових, програмних заходів у встановлені терміни;

- економічна ефективність дає змогу зіставити отримані результати, досягнуті результати з докладеними ресурсами, насамперед матеріально-фінансовими [6].

Проблема сучасного управління освітою полягає в тому, що під час оцінювання ефективності тієї чи іншої освітньої системи, того чи іншого суб'єкта управління, освітньої організації акцент неправомерно зміщується в економічну сферу [4]. Так, при формуванні державного завдання освітньої організації застосовуються норми подушного фінансування. Однак при цьому ігнорується основоположне положення про те, що освіта – це суспільне благо і період повернення вкладених у неї коштів є досить тривалим. Таким чином, використання ефективності як одного з ключових критеріїв у системах управління освітою вимагає балансу всіх перелічених вище чотирьох її складових.

**Висновки та перспективи подальших розвідок на пряму.** Представлений у статті аналіз проблем управління освітою та освітніми системами дають підстави для комплексу пропозицій щодо розв'язання з'ясованих суперечностей. Необхідними кроками є:

- розробка та реалізація програми підготовки нової формації управлінців, нова модель вибудовування управлінської кар'єри у сфері освіти;

- постановка питання про якість управління, реалізацію наукового підходу до оцінки його якості, включно з використанням потенціалу і досягнень кваліметрії управління, експертної, таксономічної, індексної, ймовірісно-статистичної та інших її спеціальних розділів;

- розробка та ухвалення низки нормативних правових, підзаконних актів, що визначають побудову та застосування Національної системи забезпечення якості освіти;

- застосування механізму імітаційного моделювання в стратегічному управлінні, на етапі опрацювання та ініціації великих (значущих) змін в освіті, освітніх системах;

- застосування потенціалу функціонального моделювання, методології функціонального моделювання IDEF, особливо якщо йдеться про реконструкцію (реінжиніринг) або заміну наявних чи проєктування нових систем і організаційних механізмів;

- використання мораторію на зміни, скасування ухвалених управлінських рішень у зв'язку до

тривалості певних циклів (передусім циклу підготовки учнів на тому чи іншому рівні освіти);

- розробка та ухвалення в статусі нормативного правового документа стандарту якості управління освітньою організацією загальної, професійної та додаткової освіти.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні шляхів модернізації моделей і методів освітнього менеджменту в зарубіжних країнах та Україні.

## СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі: колективна монографія / за загальною редакцією В. П. Кравця, Г. М. Мешко. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 310 с.

2. Бебик В. М. Менеджмент освіти глобального суспільства. Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології : колективна монографія. Київ : МАУП, 2005. 320 с.

3. Гуменюк Т. К. Сучасний менеджмент освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 12(14). С. 255–266. DOI: [https://doi.org/10.52058/27865274-2022-12\(14\)-255-266](https://doi.org/10.52058/27865274-2022-12(14)-255-266)

4. Десятков Т. М. Шляхи модернізації моделей і методів освітнього менеджменту в зарубіжних країнах та Україні. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2022. № 2. С. 20–25. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2022-2-5-20-25> 4.

5. Калініна Л. М. Сутність феномену управління. *Директор школи: Україна*. 2020. № 2. С. 32–33.

6. Петюх В. М. Управління персоналом : навч.-метод. посібник для самост. вивч. диск. К. : КНЕУ, 2000. 124 с.

7. Філософія управління / В. Г. Кремень, С. М. Пазиніч, О. С. Пономарьов. Київ: Знання України, 2017. 524 с.

## REFERENCES

1. Aktual'ni problemy upravlinnya zakladamy osvity v konteksti stratehiyi modernizatsiyi osvitynoyi haluzi (2020) [Current problems of educational institution management in the context of the strategy of modernization of the educational sector]: kolektyvna monohrafiya / za zahal'noyu redaktsiyeyu V. P. Kravtsya, H. M. Meshko. Ternopil' : TNPU im. V. Hnatyuka. 310 s. [in Ukrainian]

2. Bebyk, V. M. (2005). Menedzhment osvity hlobal'noho suspil'stva. Hlobalizatsiya i Bolons'kyi protses: problemy i tekhnolohiyi [Education management of the global society. Globalization and the Bologna process: problems and technologies]: kolektyvna monohrafiya. Kyiv : MAUP. 320 s. [in Ukrainian]

3. Humenyuk, T. K. (2022). Suchasnyy menedzhment osvity [Modern management of education]. *Naukovi innovatsiyi ta peredovi tekhnolohiyi*. № 12(14). S. 255–266. DOI: [https://doi.org/10.52058/27865274-2022-12\(14\)-255-266](https://doi.org/10.52058/27865274-2022-12(14)-255-266) [in Ukrainian]

4. Desyatov, T. M. (2022). Shlyakhy modernizatsiyi modeley i metodiv osvitynoho menedzhmentu v zarubizhnykh krayinakh ta Ukraini [Ways of modernization of models and methods of educational management in foreign countries and Ukraine]. *Visnyk Cherkas'koho natsional'noho universytetu imeni Bohdana Khmel'nyts'koho*. № 2. S. 20–25. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2022-2-5-20-25> 4 [in Ukrainian]

5. Kalinina, L. M. (2020). Sutnist' fenomenu upravlinnya [The essence of the phenomenon of management]. *Dyktor shkoly: Ukrayina*. № 2. S. 32–33. [in Ukrainian]

6. Petyukh, V. M. (2000). Upravlinnya personalom [Personnel management]: navch.-metod. posibnyk dlya samost. vyvch. dysk. K. : KNEU. 124 s. [in Ukrainian]

7. Filosofiya upravlinnya (2017) [Philosophy of management] / V. H. Kremen', S. M. Pazynich, O. S. Ponomar'ov. Kyiv: Znannya Ukrainy. 524 s. [in Ukrainian]

#### ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

**ЯКИМОВИЧ Ігор** – аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

**Наукові інтереси:** управління освітою та освітніми системами.

#### INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

**YAKIMOVYCH Ihor** – Postgraduate Student Specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

**Scientific interests:** education and education systems management.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 25.05.2025 р.

УДК 378.147:811.111(07)

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-330-334

#### ПРИМА Раїса –

доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3278-1900>

e-mail: [primar@ukr.net](mailto:primar@ukr.net)

#### ПРИМА Дмитро –

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

ORSID: <https://orcid.org/0000-0002-2102-9932>

e-mail: [primad35@ukr.net](mailto:primad35@ukr.net)

#### ДЕСЯТНИК Катерина –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9804-2863>

e-mail: [k.desyatnyk@gmail.com](mailto:k.desyatnyk@gmail.com)

### ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті проаналізовано теоретичні аспекти проблеми самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання. Актуалізовано перехід на дистанційну форму навчання, розширення сфери самостійної діяльності студентів через залучення до процесу пізнання інформаційних та телекомунікаційних комп'ютерних технологій як першооснови формування навичок самоорганізації, самоосвіти, самонавчання, самовдосконалення і саморозвитку. Аргументовано, що в умовах сьогодення дистанційна освіта набула ознак особливого освітнього простору, що відображає зміну людського мислення, презентує множинність і неоднорідність життєвих реалій, формує просторовий образ компетентностей, позначених актуальністю для будь-якої діяльності сучасної людини. Внесено уточнення щодо дефініціювання ключових понять «самостійна робота» і «дистанційне навчання». Виявлено різноманітність напрямів аналізу поняття «самостійна робота» у студіях сучасних науковців. Наголошено, що методично правильна організація самостійної роботи студента передбачає поступову зміну відносин між студентом і викладачем. Засвідчено різноаспектність дифініціювання феномену «дистанційне навчання». Акцентовано на дослідженнях, де розглядаються особливості дистанційної освіти у площині комунікацій між викладачем і студентом та визначено її характерні риси, схарактеризовано дистанційне навчання як позааудиторну самостійну роботу студентів. Узагальнено, що самостійна робота студентів в умовах дистанційного навчання є такою траєкторією освітнього процесу, яку кожен здобувач вибудовує індивідуально, самостійно, максимально адаптуючи її до себе. Дистанційне навчання відкриває здобувачам вищої освіти доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, розширюючи можливості для творчого самовираження, знаходження та закріплення різних професійних навичок, компетентностей.

**Ключові слова:** дистанційне навчання, дистанційна освіта, здобувач вищої освіти, компетентності, комунікація, самостійна робота, студент.

#### PRIMA Raisa –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Theory and Methodology of Primary Education at Lesya Ukrainka Volyn National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3278-1900>

e-mail: [primar@ukr.net](mailto:primar@ukr.net)